

Una illa en el cel. Poemes per a Andorra
An Island in the Sky. Poems for Andorra

JAMES KIRKUP

Una illa en el cel
Poemes per a Andorra

An Island in the Sky
Poems for Andorra

anem
poesia

JAMES KIRKUP

Una illa en el cel
Poemes per a Andorra

An Island in the Sky
Poems for Andorra

Introducció de / Introduccion by

Manel Gibert

Traducció de / Translation by

Txema Díaz-Torrent

anem
EDITORS

anem poesia 3

Una illa en el cel. Poemes per a Andorra
An Island in the Sky. Poems for Andorra

© dels poemes: James Kirkup

© de la introducció: Manel Gibert

© dels poemes traduïts al català: Txema Díaz-Torrent

© de la traducció a l'anglès de la introducció: Alexandra Grebennikova

© De la present edició:

Govern d'Andorra, Ministeri de Cultura i Esports

i Anem Editors, novembre de 2019

Edició, disseny i maquetació a cura de: Oliver Vergés Pons

www.anemeditors.com · contacte@anemeditors.com · @anemeditors

DL AND.399-2019

ISBN 978-99920-0-887-4 (Govern d'Andorra)

ISBN 978-99920-65-25-9 (Anem Editors)

Impressa a Impremta Envalira (Andorra la Vella)

Tots els drets reservats. Sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, queden prohibides les reproduccions totals o parcials d'aquesta obra a través de qualsevol procediment.

James Kirkup, a les Bons (Encamp), cap als anys 80 del segle xx (Foto: Chizuko Hijioka)

James Kirkup: el poeta errant

per

Manel Gibert

James Kirkup (1918-2009) és un representant destacable de la poesia anglesa de la generació d'entreguerres. Presenta una trajectòria sòlida de lluites amargues amb èxits ocasionals i desencisos constants. La qualitat desigual d'una quantitat extraordinàriament elevada de produccions, encara no suficientment analitzades, conjuntures adverses i la condició de literat inclassificable, entre altres inconvenients, han impedit que la totalitat de la seva obra tingui la circulació oportuna i, concretament, el seu ofici de poeta, el prestigi merescut.

La varietat productiva de Kirkup conflueix en un corpus textual unitari relativament coherent. Fa incursions en narrativa, dramaturgia i assaig: contes, novel·les, ficció escènica, guions radiofònics i televisius, adaptacions teatrals, literatura de viatges, autobiografies, articles i recensions. També signa un gran nombre de versions i traduccions literàries. I cultiva incessantment el gènere líric, el seu favorit; ho fa amb relació a sentiments, emocions, vivències i concepcions singulars tocant a qüestions vàries. Una dedicació en què les dosis de perícia i compulsió no sempre són equilibrades: elabora escrits directes, harmoniosos i proporcionats, i n'embasta de confusos, intricats i caòtics.

An Island in the Sky (Hub Editions, 2004), gènesi d'aquest volum bilingüe, que comentarem detalladament més avall, és una recopilació d'autògrafs espar-

sos corresponents a l'última fase creativa de l'autor. Els trossos en què exposa la soledat que l'acompanya al seu reducte encampadà i en un àmbit que es limita gairebé exclusivament a observar, i els apunts del natural, les pinzellades de paisatges, tenen un caràcter majoritàriament crepuscular. Alterna plasmacions lliures amb fileres de tankes i haikus en què pinta verals concrets del Principat i dibuixa experiències que no s'hi circumscriuen. L'empremta nipona és notable. A la portada de l'edició prínceps, la reproducció d'un gravat del cal·lígraf i pintor Atsuo Kobayashi s'ajusta a la cosmovisió zen que múltiples versos traspuen a les pàgines de l'interior.

EL NORD ANCESTRAL

L'àvia materna, Margaret Borthwick, filla del propietari d'una flota de Berwick-upon-Tweed (comtat de Northumberland), es casa amb William Johnson, irlandès d'alt llinatge oriünd de Balla (comtat de Mayo) que ha fugit de casa a l'edat de 14 anys perquè abomina la seva madrastra i fa quinze anys que viu a Escòcia, primer a Glasgow i més tard a Edimburg.

L'àvia paterna, Anna Maria Earl, provinent de Mundesley (Norfolk), d'ascendència escandinava, s'esposa amb un capità d'origen escocès de Seaham Harbour (Durham), James Falconer Kirkup, que té entre els seus avantpassats el poeta èpic i navegant William Falconer, i està emparentat amb el retratista, bibliòfil i antiquari Seymour Kirkup. Quan James Kirkup neix al carrer Cockburn, l'àvia resideix al carrer Ada, com la seva filla Anna, en una zona més acomodada de South Shields: Westoe Village. Són metodistes estrictes: no van a la platja, al cine sols veuen *Els deu manaments* i no prenen alcohol. Abans els Kirkup Johnson no facin mudança de Cockburn a Ada, el 1924, les visiten els

diumenges fent el trajecte amb tramvia o autobús. En canvi, per la proximitat, es fan amb els Johnson diàriament: l'àvia, la tia Lyallie, que anomena el petit Jim «el meu àngel sense ales», oncles i cosins. Ell presumirà tothora de les arrels irlandeses, escoceses i nòrdiques, del nord ancestral.

FILL ÚNIC

James Kirkup neix el 23 d'abril del 1918 a South Shields (Durham), localitat portuària situada a la riba meridional de la desembocadura del riu Tyne al mar del Nord. La majoria dels seus habitants són d'extracció humil i viuen de la força del treball a les indústries del carbó, de l'acer, naviliera i pesquera.

La futura mare, Mary Johnson, és dependent a un basar. El futur pare, James Kirkup, descendent d'una nissaga de pescadors, fa d'aprenent en una fusteria. Ha servit a l'oficina d'un procurador i, atenent les súpriques de sa mare, desisteix de fer-se a la mar (el pare, l'avi i el besavi havien naufragat). Després d'un festeig curt, contrauen matrimoni l'estiu del 1917 i passen la lluna de mel a Edimburg, on ella queda embarassada i hi resta fins al desenllaç de la Primera Guerra Mundial, mentre ell està estacionat en un post de bateries antiaèries de l'estuari de Forth. Llavors, tornen a la seva ciutat natal i s'allotgen en un apartament diminut, als baixos d'un edifici de dos pisos del carrer Cockburn. A pocs metres, a ca la vídua Johnson, que fa cantonada amb Robertson, ve al món el seu fill únic. Un nucli familiar tan reduït és excepcional en una barriada proletària amb una taxa important de desocupació que sumeix moltes famílies nombroses en la misèria. Si els somriu la fortuna, els seus homes es fan un jornal al port, la construcció o les mines.

NEN SOLITARI

El vailet té uns grossos ulls blaus, el cabell ros i la pell pàl·lida. És summament observador, silenciós i reservat. Somia despert. S'embadaleix amb el rellotge de taula, els quadres i els retrats. Les taques a les parets del rebost i els estampats de les tovalles, del paper pintat i de la catifa són animals, mapes, cascades... Li fascinen percepcions estimulants: els sons de les onades trencant als penya-segats i del tust a les portes de l'empleat que desperta els peons que estan ocupats, la claredat fantasmagòrica d'una nevada, el parpelleig dels fars o la finesa de la sorra marina.

I el commou la màgia dels vocables. És feliç quan son pare l'asseu damunt el genoll i li llegeix notícies de gasetes i rondalles. Així mateix, l'encisen les lectures de còmics i de narracions moralitzadores que li fa la tia Anna. I la música: el cosí Tom Johnson toca al violí melodies irlandeses i fa duets amb sa germana Mary al piano; la mare dansa i cantusseja dolçament, Jim recita, balla... i deleja ser ballarí. El seu progenitor, que no té sensibilitat musical i ho jutja inapropiat, està llargues temporades a l'atur. Si no hi ha feina de fuster a les drassanes ni a les obres, corre la contrada i s'ofereix per atendre eventualitats.

Malgrat la situació precària, no pateixen fam, van nets i tenen el pis endreçat. Al menut li fan goig minúcies, com ara pastissos i calcomanies, que compensen les privacions. Una nit de Guy Fawkes (festa amb fogueres de mitja tardor) en què no l'han firat amb focs d'artifici, transmuta, amb els ulls plorosos i la seva fantasia, la irradiació d'un fanal en llampegueig d'es-purnes, coets i serpentes.

Es banyen, repleguen petxines, fan pícnic, caminen fins a Cleadon Hills i Marsden Bay. Ell examina el peixater ambulat, el fanaler, el carboner, la gitana que

cria la seva mercaderia: puntals i pinces per als es-tenedors. Destria impressions: l'olor de la platea del cinema (peles de fruita, tabac, desinfectant i serradures), els sabors del rosbif, el púding o l'arròs amb llet... I es fixa en el dialecte local, el *geordie*, peculiar en pronúncia, modismes i sintaxi. Adora les balades populars i les àries (Verdi, Wagner) que surten del gramòfon. I creu que les invencions cinematogràfiques són reals (té calfreds en veure *Metropolis* i *The Hands of Orlac*). Tot i ser un nen solitari i esquerp, als 4 anys descobreix l'univers que hi ha enllà del seu barri de la mà d'Isa, una xiqueta espavilada, neboda dels veïns de dalt, els Battey. I les tardes dels dissabtes que fa bonança, ell i la mare passegen pels parcs, escolten bandes militars, s'arriben a Ocean Road, baden davant els aparadors, tasten delícies de les gelateries i riuen amb Charles Chaplin, Buster Keaton, Mae West i els germans Marx.

LA CRUELITAT

A la Baring Street Infants' School experimenta el contrast entre el caliu de la llar i la violència dels mestres, la barbaritat dels pàrvuls i l'avorrimment que aguditza la seva capacitat de concentració. No abasta a comprendre les ensenyances ni la malignitat dels subjectes. I no s'entén a si mateix. Voldria companyia... i opta per restar tremolant en un racó, desolat. El pare, més sever que la mare, que és possessiva, el renya de tant en tant. Mai no li arriba a pegar. Això difereix de la bestialitat amb què s'estova la canalla en el medi rude del carrer Cockburn.

Quan Jim ha fet 6 anys es muden al carrer Ada, a un habitatge més ampli que pertany a l'àvia Kirkup, que viu al costat. Això suposa un canvi d'escolarització, no l'alleujament dels turments. Comença a relaci-

onar-se. Esporàdicament juga o va al cine amb altres brivalls. Però persisteix l'aïllament voluntari. Té traça a llegir i escriure. I no supera la seva ineptitud per al càlcul aritmètic. La frustració, l'angoixa i la humiliació s'intensifiquen. I la crueltat es concreta a l'escola en baralles bestials, insults racistes, apel·latius vexatoris, tortures i extorsions. Els ensenyants fan l'orni, no fan res per motivar la mainada, tenen conductes tiràniques i es burlen dels més vulnerables (n'hi ha un que denomina Jim "rostre pàl·lid" i "rínxols d'or"). Ell acota el cap al fons de la sala: no vol donar-los la satisfacció de veure'l sofrir. Resisteix estoicament agressions físiques i verbals i se solidaritza amb els exclosos com ell, com ara el marrec malaltís que és la víctima propiciatòria d'un mestre, que n'abusa contínuament; el mateix mestre que un dia, apesarat, en comunica la defunció als altres.

Hi ha excepcions: per exemple, una mestra que entona càntics, els ensenya rimes i els fa consonar. Ell coneix l'excitació apassionant de compondre. S'evadeix de tot allò que l'aclapara: el rebuig, la timidesa, la vergonya... Fora del recinte escolar, fa la lectura íntegra dels textos de la modesta biblioteca familiar, entre els quals hi ha *The Children's Encyclopedia* d'Arthur Mee i *The British Empire Universities Dictionary*. Són odissees plenes d'aventures, com la més emocionant de les excursions: el transbord amb ferri, franquejar l'embocadura del Tyne i avançar devers la terra septentrional idealitzada.

Quan la vídua Kirkup es mou a West Avenue els presta el seu piano. Jim aprèn escales, toca d'oïda i pren lliçons fins que no poden pagar-ne més. Fa sonar l'instrument amb tots els sentits. Els compassos l'absorbeixen. El pare se'n plany.

EL NOI "DIFERENT"

Als 11 anys accedeix a la Westoe Secondary School. Algunes mestres els mostren la bellesa de la literatura. Hi ha luxes que James cobeja: un banjo, un microscopi, l'*Encyclopædia Britannica*... Maldestre i despistat, s'estampa contra les faroles i se li extravia la gorra constantment. Posseeix poques joguines i les arracona aviat o les malmet sense voler. El satisfà més l'imaginari que s'activa en espais foscos i closos: inventa històries i s'afigura allò tangible com a misteriós. Fa llegides impròpies de la seva edat al cementiri i al Redhead Park de Westoe: Shelley, Keats, Wordsworth, Hardy, Proust, Balzac... La "Sagrada Família" (sobrenom per Mary, el fuster i el nen) té arrendada una parcel·la amb hort i cabana. Li plau aixoplugar-s'hi, repetir els noms de les flors, teixits que la mare empra per a confeccionar roba, utensilis de fusteria, les naus del besavi Borthwick: Endymion, Allegra, Arethusa...

Als 13 anys aconsegueix la bicicleta que el transporta a poblacions de la rodalia. Una vegada baixa d'un tren a Carlisle, pedala per Ullswater, llança al mar una rima dins una botella i... li cau la càmera Brownie. Estiuegen a Eyemouth, Escòcia (primer desplaçament llarg, amb automòbil). I no pot apartar la vista dels xiquets que juguen a la xarranca, un cavall que galopa, un exprés, el pont sobre el riu Coquet... com si mai no hagués vist aquest tipus de realitats.

Als 15 anys, el noi "diferent" fa progressos en certes disciplines. Es llança a versejar, influït per Rupert Brooke, els romàntics francesos i els parnassians. S'entusiasma a traduir. I s'adona que té inclinació pel mateix sexe. No ho reconeix obertament; tampoc no se'n sent culpable.

EL MAUSOLEU ACADÈMIC

El 1936, és admès al King's College de la Durham University, a Newcastle-upon-Tyne. S'hi desplaça cada dia des de l'immoble de West Avenue heretat el 1935 arran de la mort de l'àvia Kirkup. Cursa un grau en llengües modernes. Li abelleixen autors gals del programa (Madame de La Fayette, Molière, Vigny), però no segueix les lectures prescriptives, sinó Colette, Eluard i d'altres de contemporanis. Odia el catedràtic de filologia francesa Cuthbert M. Girdlestone, egocèntric, tediós i autoritari, sàdic i pedant, que el tracta amb menyspreu. I respecta l'erudit Liliac Macgregor, que fora d'hores ensenya lírica italiana, i l'eminent germanista Duncan Mennie. Ara bé, el desengany predomina. Com que concorre a una doble llicenciatura, Bachelor of Arts in French and German, no haurà de presentar cap tesi de fi de carrera.

A la facultat passa per efeminat taciturn, immoral i desinhibit. Nogensmenys, té records entranyables d'aquesta etapa: la biblioteca del centre i la companyonia de Mary Chapiet, Madeleine Bell i David Paul, que és com un germà, un savi civilitzat enmig de bàrbars ignorants.

Escriu, assisteix a funcions de dansa i teatre i desenvolupa conviccions pacifistes tot llegint Max Plowman i Norman Angell. El tercer any, aprofita l'oportunitat d'intercalar un cicle de pràctiques a l'estranger amb la finalitat d'eixamplar el cercle de coneixements i allunyar-se del mausoleu acadèmic i de casa. Li toca l'École Normale d'Instituteurs de Douai, a França, on serà *répétiteur* (mestre de conversa). L'estiu anterior instrueix dos minyons a Wissant, a canvi de manteniment i sojorn.

S'apunta a seminaris a la Université de Lille. Fruïx d'espectacles i del seu captivament llicenciós. El

Nadal resta a l'internat, té relacions amb un preceptor i, famèlic, exerceix la prostitució per proveir-se de queviures. L'estiu següent fa d'instructor d'una jove refugiada austríaca a Vaduz. I torna a prostituir-se a Londres. No vol comparèixer a South Shields sense un penic. L'últim curs, obté un diploma de segona classe i s'ho pren com una derrota. Si hagués estat dòcil i formal... Els pares li donen suport. S'ha graduat igualment. Ha esclatat la guerra.

TREBALLS FORÇATS

El pare li donarà la raó a la fi del conflicte bèl·lic (el pacifisme és l'opció més humanitària) i anirà tolerant la naturalesa bisexual del seu fill, que té tirada cap a les dones més per la intel·ligència, i cap als homes pel físic. De moment, el 1940, ha de veure'l condemnat a treballs forçats. S'ha declarat objector de consciència.

La primera destinació és Falstone (Northumberland), on s'ajunta a una quadrilla de tala, drenatge i excavació per reforestar. Un càstig fatigós i monòton que s'executa plogui, nevi o faci sol. Quan té permís, el noctàmbul es regala amb divertiments en antres pecaminosos de Newcastle. El 1942 és conduït a East Witton (North Yorkshire), on romandrà dos anys. Els camarades són marginats de la societat, gent de malviure: orfes, alcohòlics i prostituts que l'emparen com si fos un d'ells. No triga a escapar-se i s'oculta unes setmanes al *cottage* (casa de camp) de George Jackson, de la colla de Castle Bolton. L'artista el retrata i ell escriu. Agents del Labour Exchange el detenen i el deporten a granges del sector de Thirsk. També fuig i fa cap a Appleby i a Cliburn (Cumbria), on serveix en un hostel fins que el capturen de nou. En la fuga següent, entra a la Lansbury Gate Farm, que gestionen els War Resisters' International, a Clavering (Essex). Coneix

l'escriptora Angela Petter, que viu a la vora. Ella posa en contacte James amb Hugh l'Anson Fausset, i James presenta Angela a David Paul, el seu futur marit. A continuació, es planta a Praze Downs (Cornwall), on fa de tutor de tres adolescents, però l'oratge no li va bé per a l'asma.

La seva salut s'agreuja amb un emfisema, al·lèrgies i febre del fenc. Se sotmet a tractaments a South Shields (del facultatiu Grant Sinclair, a qui endreçarà el poema «Music at Night») i a Newcastle. El mediquen i li ensenyen de respirar a plens pulmons. Es guareix i el condueixen a l'alberg del War Agricultural Executive Committee de Ponteland (Northumberland), on campa entre delinqüents. I la guerra acaba de sobte, amb les massacres d'Hiroshima i Nagasaki. Kirkup, enormement afectat per la tragèdia, retorna al seu domicili, ara al carrer Fowler de South Shields.

L'ESTIMAT JOE

Ha enviat poesies, assaigs i contes a periòdics des de 1935. Tot refusat fins que, per fi, comença a captivar editors de la talla de John Middleton Murry, de *The Adelphi*, i Charles Wrey Gardiner, de *Poetry Quarterly*, que el fica en la selecta *The White Horseman* de 1942. Els seus escrits, críptics i barrocs, es multipliquen en tabloides com *Life and Letters Today*. La inclusió de «Variations on a Theme» i «Moorland», que ja ha sortit a *Poetry London*, a l'antologia *Lyra* (1942), és decisiva. Aquestes elaboracions atrauen l'atenció de William Plomer, de Faber & Faber, que el recomana a Joe Ackerley, editor literari del setmanari d'art de la BBC, *The Listener*. Ackerley l'aconsella, l'anima i, el 1943, accepta «Mortally», la qual cosa representa un avenç fonamental en la carrera de Kirkup. L'estimat Joe esdevé el seu millor amic, una figura paternal que

el protegirà. No li compra cap original més durant tres anys. Vol evitar l'inevitable: la precipitació.

CONNEXIONS

En el transcurs de la guerra, freqüenta l'Ethical Church (agnòstica i humanista), establerta a Bayswater, Londres. És el quarter de la Progressive League, fundada per H. G. Wells i d'altres el 1932 per combatre el feixisme amb armes dialèctiques. S'hi fan vetllades de poesia d'avantguarda i concerts. Ell puja al púlpit en comptades ocasions. Hi participen celebrats com ara George Barker, Allen Ginsberg i John Betjeman, que té molt bona opinió d'ell. També hi troba Stephen Spender, Muriel Spark i Ross Nichols, amb qui col·laborarà a *The Cosmic Shape* (1946), una apologia intuïtiva de la universalitat de la mitologia com a arquetip regenerador que integra dos cants simbòlics de Kirkup. Un és «The Glass Fable», on imagina un ballet sinuós que uneix un príncep i un pastor mitjançant subtils efectes acústics i un contingut homoeròtic velat que passa desapercbut alsensors («Jo soc la pregunta/ que solament tu pots contestar»). L'altre és «The Sleeper in the Earth». S'està teixint una xarxa de connexions.

A l'opuscle *Indications* (1943) segueix la línia hermètica amb expressions equívokes codificades. Hugh l'Anson Fausset en fa una crítica favorable al *Times Literary Supplement*. Francis King augura a *Tribune* que, quan els elements de l'escriptura recarregada col·liguin, el resultat serà únic. Per contra, són poemes apegalosos, clafits de mots indesxifrables i irrellevants, remarca Julian Simmons a *Twentieth-Century Verse*. Ell infereix que hi ha una distància insalvable entre els seus experiments i el restrictiu cànon literari anglès.

An Island in the Sky

Poems for Andorra

by

James Kirkup

Una illa en el cel

Poemes per a Andorra

per

James Kirkup

Traducció de

Txema Díaz-Torrent

A few of these poems have already appeared in:

A Book of Tanka, The Patient Obituarist and *Tanka Tales* (University of Salzburg Press); and in *Formulas for Chaos* and *A Tiger in Your Tanka* (Hub Editions); and in various anthologies.

Several of the longer sequences appeared in *The Tanka Journal*, Tokyo, Japan, by kind permission of its editor, Hatsue Kawamura.

The cover [Hub Editions, 2004] is from a print by Atsuo Kobayashi of Sendai, Japan.

Uns quants d'aquests poemes ja han aparegut a:

A Book of Tanka, The Patient Obituarist i *Tanka Tales* (University of Salzburg Press), a *Formulas for Chaos* i *A Tiger in your Tanka* (Hub Editions) i a diverses antologies.

Algunes de les seqüències més llargues van aparèixer a *The Tanka Journal*, Tòquio, Japó, [i són reproduïdes aquí] per gentilesa del seu editor, Hatsue Kawamura.

La il·lustració de la portada [Hub Editions, 2004] és d'un gravat d'Atsuo Kobayashi, de Sendai, Japó.

The only true Paradises are the ones that are lost.

Marcel Proust

If you'd like to know why I came to live in this distant place —it's because I felt myself to be a total stranger here. I watched the daily lives of its people as a bizarre spectacle in which I had no part. I found them incomprehensible...

William Cliff: La Sainte Famille

Els veritables paradisos són els paradisos que hem perdut.

Marcel Proust

Si t'interessa saber per què vaig venir a viure a aquest indret llunyà —és perquè em sentia com un complet estrany, aquí. Observava les vides quotidianes de la seva gent com un espectacle estrambòtic en el qual jo no representava cap paper. Les trobava incomprendibles...

William Cliff, La Sainte Famille

FOREWORD

I first saw Andorra early in 1958, on my way by train and bus to take up my post as professor of English Language and Literature at the University of Salamanca. At once I was enraptured by the wild beauty of its mountain landscapes, of infinite variety and always dramatic in changing light and weather. I decided that one day I would return to live in this enchanted land.

It was not until 1975 that I was able to realize my dream, when I bought an apartment with a superb mountain view in the pleasant village of Encamp. At first I was able to stay there only for about four months every year, because by then I was teaching at Kyoto University of Foreign Studies, and could return for only two months every summer and winter vacation. But after 1988, I stopped teaching and was able to live permanently here. As I am a writer and a poet, I wrote essays and poems about Andorra, because living here is a unique experience. My subjects were the daily lives of the inhabitants, intended to become a prose book: and the mountains, rivers, lakes and forests of Andorra, at all seasons, in all kinds of conditions. I am an early riser, so there were poems about night and dawn, the stars, the moon and the clouds, which are all major elements of the Andorran landscape. Tremendous snowfalls, storms of rain and gales of wind like the tramontana in summer were also favourite subjects. I was painting endless pictures of the Principality, in the best words I could find. The wild birds that visited my terrace became my closest companions, and I learned a deep love for them; many of them became almost tame, like nameless pets.

So these are the themes of many of the poems I have selected for this volume. They are written in

PREFACI

Vaig veure Andorra per primer cop a començaments de 1958,* de camí, en tren i en autobús, a la presa de possessió de la meua plaça de professor de llengua anglesa a la Universitat de Salamanca. De seguida vaig quedar encisat per la salvatge bellesa dels seus paisatges de muntanya, d'una varietat infinita i sempre dramàtics sota la llum i el clima canviants. Vaig decidir que un dia tornaria a viure en aquesta terra encantada.

No va ser fins a 1975** que vaig poder realitzar el meu somni, quan vaig comprar un pis amb unes vistes magnífiques a la muntanya, a l'agradable vila d'Encamp. Al principi, només podia ser-hi uns quatre mesos l'any, perquè aleshores impartia classes a la Universitat d'Estudis Estrangers de Kyoto, i podia tornar-hi només dos mesos cada pausa estival i hivernal. Però, després de 1988, vaig deixar d'ensenyar i vaig poder establir-me aquí permanentment. Com que soc escriptor i poeta, vaig escriure assajos i poemes sobre Andorra, perquè viure aquí és una experiència única. Els meus interessos eren les vides quotidianes dels seus habitants, i les muntanyes, els rius, els llacs i els boscos d'Andorra, en

* L'autor equivoca aquí el moment en què veu Andorra per primer cop. És al final de l'estiu del 1957, quan, de camí cap a Salamanca, on treballarà el curs 1957-1958, passa per Andorra expressament. El poema "Andorra at First Sight" (p. 106), datat erròniament el 1958, l'escriu llavors al Pas de la Casa. Ell mateix ho explica i transcriu aquests versos a la biografia *A Poet Could Not But Be Gay*. (N. del T.)

** No tenim constància de la data de la compra del pis, però de vacances, en principi, Kirkup no hi ve fins al 1976, tal com deduïm del contingut del manuscrit del 2001 "A Tribe of Strangers: 25 Years in Andorra". El curs 1975-1976 no sabem quina és la seva ocupació. En tot cas, comença a professar literatura comparada a la Universitat d'Estudis Estrangers de Kyoto el 1977, no el 1975. (N. del T.)

clear poetic style, using a verse form that I studied in Japan, the classic *tanka* of 5 lines and 31 syllables. But there are also a few in my usual free verse manner. And to end my book I introduce a great Catalan poet who at the end of his life wrote a book of beautiful *haiku* about Andorra: *Haikús d'Arinsal*. His name is Agustí Bartra, and his book was published in Andorra by Edicions Serra Airosa.

Though I cannot speak the resonant, picturesque native language of Andorra, Catalan, I can read it and translate it, and have known great pleasure in translating into English verse many contemporary Catalan poets —translations published in magazines world-wide.

JK

totes les estacions i en qualsevol condició, amb la intenció que en resultés un llibre de prosa. Com que soc matiner, vaig escriure poemes sobre la nit i l'albada, les estrelles, la lluna i els núvols, que són els elements principals del paisatge andorrà. Tremendes nevades, tempestes de pluja i vendavals com la tramuntana a l'estiu eren també les meves qüestions preferides. Vaig pintar una infinitat de quadres del Principat, amb les millors paraules que vaig poder trobar. Els ocells salvatges que visitaven la meva terrassa es van convertir en els meus companys més propers, i vaig arribar a estimar-los profundament: molts van esdevenir quasi domèstics, com mascotes sense nom.

Així és que aquests són els temes de molts dels poemes que he seleccionat per a aquest volum. Estan escrits en un estil poètic clar, utilitzant una forma que vaig estudiar al Japó, la *tanka* clàssica de cinc línies i trenta-un síl·labes. Però també n'hi ha uns quants en el meu estil usual de vers lliure. Per finalitzar el meu llibre, presento un gran poeta català que, al final de la seva vida, va escriure un llibre de bonics haikus sobre Andorra: *Haikus d'Arinsal*.^{*} El seu nom és Agustí Bartra, i el llibre el va publicar, a Andorra, Edicions Serra Airosa.

Malgrat que no puc parlar la ressonant i pintoresca llengua nativa d'Andorra, el català, puc llegir-la i traduir-la, i he gaudit molt traduïnt a l'anglès diversos poemes catalans contemporanis —traduccions publicades a revistes arreu del món.

JK

^{*} Els setze haikus que tradueix no s'inclouen en aquesta edició perquè tornàrem a la font en català. (*N. del T.*)

HOW TO GET TO ANDORRA

Only if you lose your way
will you find the hidden path
that leads you without knowing
to the place you never expected.

It is the longest possible
distance between two points:
and yet the shortest, for it takes
only a lifetime to cover it...

There is no knowing when
you will arrive there—rather,
you must wait until it comes to you.
But you will know when you have arrived

by certain invisible yet unmistakable
signs that have been waiting all along
to either welcome or repulse you,
whether you like it or not—

A certain crudely imaginative
native statuary, sad yet comical;
landscapes of hideous beauty
food that can be truly peculiar.

Above all, a way of talking
like the rattle of stones in a torrent;
with here and there a smiling face
smiling at your own stupefied strangeness.

Then you will know you have reached

COM POTS ARRIBAR A ANDORRA

Només si et perds
trobaràs el camí ocult
que et duu, sense saber-ho,
al lloc que mai havies esperat.

És la distància més llarga
possible entre dos punts:
i tanmateix la més curta, ja que cal
només una vida per cobrir-la.

No és possible saber quan
hi arribaràs, allà, sinó que has
d'esperar fins que vingui a tu.
Però ho sabràs, quan hi arribis,

gràcies a certs signes, invisibles però inconfusibles,
que han estat esperant tot aquest temps
per rebre't o rebutjar-te,
t'agradi o no.

Una certa estatuària nativa, cruament
imaginativa, trista i còmica alhora;
paisatges de bellesa horrible,
menjar que pot ser veritablement peculiar.

Sobretot, una forma de parlar
com el repic de pedres en un torrent,
amb una cara que somriu aquí i allà
a la teva pròpia estranyesa estupefacta.

Lavors sabràs que has arribat

the Land of AND—and there's no turning
back to wherever you started—even if
you wanted to. And by now you know you won't.

Les Bons, Andorra, 6 August 2002

a la *Land of AND** —i no hi ha marxa
enrere a on sigui que vas començar— ni que
ho volguessis. I ara ja saps que no ho voldràs.

Les Bons, Andorra, 6 d'agost del 2002

* A Kirkup li agradava emprar aquesta forma, en majúscules, utilitzada a les plaques ovals (o enganxines) identificatives de país als cotxes andorrans. En aquell moment aquest distintiu no hi apareixia, a les matrícules dels vehicles. Mantenim, també, el text en anglès (igual que al títol del poema "Land of And", p. 109) per tal de respectar la rima interna original, que es perdria a la forma catalana 'terra d'AND'. (*N. del T.*)

ANDORRA: AT FIRST SIGHT

The dark flanks of mountains
patched with the tawny white
of old snows, the harsh peaks
packed with golden ice
against a blue and amber sunset
that stains the plaited waterfalls
with leaping rainbow trout of light.

Pas de la Casa, 1958

ANDORRA: A PRIMERA VISTA

Les fosques faldes de les muntanyes,
apariades amb el blanc lleonat
de neus antigues, els pics severes
carregats de gel daurat
sobre un ocàs blau i ambrat
que taca els sallents trenats
amb el salt de la truita irisada de llum.

El Pas de la Casa, 1958

LAND OF AND

For Andorra, this additional word
for a land all frontiers, all shoreline
without an inch of sea—enclave of enclaves,
with only the enclosing sky for limits.

Island not deserted in a raging ocean
of its own mountainous making— isolation
self-imposed, self-protected, principality
of the lost, the castaway, the clown without court—

that fits the jigsaw exclusions: the bleak
geographies of my life's journeyings alone
caught between the atlas and the history book
in a global map of borderlands and world-wide

discriminations, phobias—a coloured quilt
of international patches that never warmed
my fundamental otherness—excepting
in this place of all places, beyond frontiers,

beyond nation and nationality, beyond the longing
to belong— the one place on earth where alienation
accepts itself in its true home—And the land
whose vehicles all bear the native brandmark AND!

'LAND OF AND'

Per a Andorra, aquest mot addicional
per a una terra tot fronteres, tot riba,
sense una polzada de mar —lloc de llocs,
amb la coberta del cel com a únic límit.

Illa no deserta en un oceà furiós
de la seva pròpia factura muntanyosa —aïllament
auto-imposat, auto-protegit, principat
del perdut, del naufrag, del pallasso sense cort—

que resol les exclusions del trencaclosques: les nues
geografies dels viatges solius de la meua vida,
captives entre l'atles i el llibre d'història
en un mapa global de fronteres i discriminacions

mundials, fòbies —una vànova acolorida
de parracs internacionals que mai van escalfar
la meua alteritat fonamental. Excepte
en aquest lloc de tots els llocs, més enllà de fronteres,

més enllà de nació i nacionalitat, més enllà del desig
de pertànyer —l'únic lloc a la terra on l'alienació
s'accepta a si mateixa com a casa: i la terra
on tots els vehicles duen la marca nativa AND!

MY INTRODUCTION TO ANDORRA

Innocently, I
approached the automatic
sliding doors—someone
was approaching from inside—
they opened for her—but not

for me! As I walked
through the open doors, they took
a dislike to me,
and banged shut, knocking me down
into the arms of someone

trying to enter
behind me—I was too stunned
to turn and thank him.
I staggered into the store,
couldn't think what it was that

I'd wanted to buy
(six eggs and a pound of cheese)
so I tottered out
(through non-automatic doors)
to a waiting Encamp bus.

No one seemed to think
I needed help. —But later,
they kept making jokes
about two lovely black eyes
they thought I'd got in a scrap!

—Ever after that,
even after the whole store
was renovated,

LA MEVA INTRODUCCIÓ A ANDORRA

Innocentment, vaig
apropar-me a les portes
automàtiques —algú
s'hi atansava des de dins—
es van obrir per a ella, no pas

per a mi! Mentre creuava
les portes obertes, em van
agafar mania,
es van tancar de cop i em van llençar
als braços d'algú

que mirava d'entrar
rere meu —estava massa esbalaït
com per girar-me i agrair-li-ho.
Vacil·lant, vaig entrar als magatzems
incapaç de pensar què era

el que havia volgut comprar,
(sis ous i una lliura de formatge)
i vaig sortir trontollant
(creuant les portes normals)
cap a l'autobús d'Encamp, que esperava.

No semblava que ningú pensés
que em calgués ajut —però més tard
van anar bromejant
sobre els dos adorables ulls de vellut
que creien que m'havia guanyat en una baralla.

—Sempre més, després d'allò,
fins i tot quan els magatzems
van ser renovats per complet,

I avoided those sliding
undercover thugs, waiting

to spring upon me
with a double punch—and watched
in fear and envy
as everyone else entered
the forbidden gates—unharméd!

At the Escale Department Store, 1990

evitava aquells pinxos corredissos,
d'incògnit, que aguitaven

a saltar sobre mi
amb un doble cop de puny —i mirava
amb por i enveja
com tothom creuava
les portes prohibides: il·lès!

Als magatzems Escale, 1990

AN ISLAND IN THE SKY

Andorra—Island
cast away in an ocean
of mountains whose peaks
are waves—with white and wind-blown
manes of the snow's wild horses.

UNA ILLA EN EL CEL

Andorra —Illa
nàufraga en un oceà
de muntanyes amb cims
que són onades— amb blanques i ventejades crineres
dels cavalls salvatges de la neu.

Una illa en el cel (2004) és una recopilació de poemes esparsos, escrits sota influències nipones de cosmovisió zen, corresponents a l'últim període creatiu de James Kirkup. En aquests poemes tracta principalment de fenòmens naturals percebuts des de la soledat del seu redut de l'Encamp, la vila andorrana on va residir. L'autor combina vers lliure amb tankes i haikus en què retrata verals andorrans i descriu experiències que no tenen res a veure amb el Principat.

An Island in the Sky (2004) is a compilation of sparse poems, written under Japanese influences of Zen cosmovision, that correspond to the last creative period of James Kirkup. In them he mainly deals with natural phenomena perceived from the loneliness of his redoubt in Encamp, the Andorran village where he lived. The author combines free verse with tankas and haikus where he portrays remote Andorran enclaves and describes experiences that have nothing to do with the Principality.

Govern d'Andorra

anem
EDITORS *poesia*

